

ISCJELJUJUĆE PRIČE II

101 terapeutska priča za djecu

Susan Perrow

OSTVARENJE

Ispravno Te ostvaruje

Naslov izvornika:
Therapeutic Storytelling
Susan Perrow

Copyright © Susan Perrow
Copyright © za hrvatsko izdanje Ostvarenje d.o.o.

Prijevod: Zrinka Tadić
Lektura: Natalija Štimac
Obrada i prijelom: Ostvarenje d. o. o.
I. izdanje, 2013.

Nakladnik:
OSTVARENJE d. o. o.
Ivana Lackovića 6
Velika Mlaka 10408
tel/faks: 01 62-55-314, 62-55-751
<http://www.izvorznanja.com/>
ostvarenje@hi.htnet.hr

<p>CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 838342</p>
--

ISBN 978-953-306-021-7

Sadržaj

ZAHVALE	XIII
PREDGOVOR	XIX
UVOD	XXIII
Dio A	
PISANJE TERAPEUTSKIH PRIČA	
1 KONSTRUKCIJSKI MODEL ZA PISANJE PRIČA	3
ŠTO JE TO TERAPEUTSKA PRIČA?	4
TKANJE OKVIRA	5
POZITIVNA RJEŠENJA	7
MISTERIJA I MAGIJA METAFORE	11
METAFORE PREPREKA I POMOĆI	14
NATUKNICE ZA ODABIR METAFORA	20
OPREZ PRI ODABIRU METAFORA	24
STVARANJE NAPETOSTI - PUTOVANJA	25
RAZLIČITA PUTOVANJA PRIČA ZA RAZLIČITE DOBI	27
VRIJEDNOST REKVIZITA	29
PITANJE ETIČNOSTI	31
PRILAGODBA PRIČA ZA RAZLIČITE SITUACIJE	33
PROMJENA KRAJA PRIČE	34
JEDNOSTAVNOST PRONALAZI NAČIN	36
TERAPEUTSKE PRIČE ZA SVAKU DOB	38
PRIČE ZA ODRASLE	39
TERAPEUTSKE PRIČE ZA TINEJDŽERE	41
2 KAKO DA PRIČA POTEČE	43
VJEŽBE MAŠTOVITOSTI	45
PRIČA IZ “VREĆE PRIČA”	51
Dio B	
101 TERAPEUTSKA PRIČA	55
ČITANJE ILI PRIPOVIJEDANJE	58

3	LJUTNJA/AGRESIJA/UDARANJE/GREBANJE/GRIZENJE	61
	UDARALJKE	61
	NOVI ZUBI BEBE PANDE	64
	ZABAVA U DŽUNGLI	65
	ŠTAP KOJI PJEVA	66
	MALI RU	66
	LJUBEK BUBEK	68
	DJEČAK MORNAR	69
	BODLIKAVI DIKOBRAZ KOJI GREBE	71
	LUTAJUĆI PATULJAK S NJEŽNIM RUKAMA	72
	CRVENE BOBICE I SPRETNJA VJEVERICA	74
	MALA DRVENA OLOVKA	76
	SLONOVA SURLA	79
	OKOSNICA PRIČA – VITEZOVI, ZMAJEVI I PRINCEZE	81
4	TJESKOBAN/NESIGURAN/PLAŠLJIV	83
	DIVOVSKA SJENA	83
	RUŽA I TRN	86
	MRAVI I OLUJA	87
	SVJETLUCAVA RIJEKA	88
	ZLATNA FRULA	89
	PUTOVANJE DJETETA ZVIJEZDE	90
	ŠKOLJKINA PJESMA	92
	PČELE	94
	ROZELA I GREDICA JAGODA	95
	BARKA I DUPIN	97
	NE BAŠ SAVRŠENA KUĆA	97
	OKOSNICA PRIČA – NE BAŠ SAVRŠEN AUTO/NE BAŠ SAVRŠEN VRT	99
	NE BAŠ SAVRŠEN AUTO	99
	NE BAŠ SAVRŠEN VRT	99
5	ZLOSTAVLJANJE/ISKLJUČIVANJE/ZADIRKIVANJE	101
	MUDRI KAMELEON	101
	DUGINE BOJE	103
	ZLATNI DELFIN	104
	LAV SIMBA	105
	RATOBORNI MEDO	106

	NILSKI KONJ HIPO	108
	KRALJEVSKI CVIJET	110
	DELFIN I OLUJA	111
6	SMRT/UMIRANJE/BOLEST	113
	RAJSKA ČAROLIJA	113
	VUGA I TREŠNJINO STABLO	114
	DJEDOV PLAŠT OD SVJETLOSTI	115
	LEPTIR	116
	LUTKA IZ RAJA	117
	KORNJAČA I AUTOBUS ZA TRŽNICU	118
	ZEČICA, PAPAGAJ I MEDVJED	118
	GRLICA DUGINIH BOJA	119
	KRALJ I NJEGOVA TRI SINA	120
	OKOSNICA PRIČE – TRKAČ MARATONAC	121
7	NEPOŠTOVANJE/NEBRIGA (ZA SEBE/DRUGE/STVARI)	123
	DAN U ŽIVOTU MOG ŠEŠIRA	123
	DAN U ŽIVOTU MOG KAPUTA	123
	PRINCEZA HVALA	124
	KIPURY: AFRIČKA ZIMSKA PRIČA	126
	OBITELJ VOMBATA	129
	KLANJAJUĆE STABLO	132
	IGRALIŠTE U MORU	134
	OKOSNICA PRIČE – ZLATNO PERO	135
8	OMETAJUĆE/NEMIRNO/PRETJERANO UZBUĐENO	137
	JOJO PRONALAZI PRIJATELJA	137
	TRI POSUDE	140
	MIŠ PANJA	142
	TRI PONIJA	144
	MINDI NA SAJMU	145
	VOMBAT POMAŽE IZGRADITI BRANU	148
	FRANGIPANIJEV DAR	150
	OKOSNICA PRIČE – MRAVLJA GOZBA	151
9	NEPOŠTENI/PODLO	153
	ZEC BOBO	153

ŠUMSKI DJEČAK I CRVENE CIPELE	156
FARMER I ČAROBNI ŠTAP	158
TORBAR I NJEGOVE KAPE	160
OKOSNICA PRIČE – SREBRNA GRANA	162
10 RAZVOD/RAZDVAJANJE/MIJEŠANE OBITELJI	163
OBITELJ PUŽEVA	163
VELIKE STVARI KAD SI MALI	165
SUBOTE	167
DJECA I LEPTIR	169
MALA SMEĐA LUKOVICA	171
ČAROBNI LONAC	172
OKOSNICE PRIČA – PINGVINI, KULE, PEČURKE I KANUI	174
11 NEMIR/PRIGOVARANJE	177
IZBIRLJIVI WINNIE	177
BIJELE PTICE I KIŠA	178
VUČIĆ	181
MALI SLON NE ŽELI HODATI	186
OKOSNICA PRIČE – PRIČA O ČEŠLJANJU	189
12 NETRPELJIVOST/NEPRIHVAĆANJE (SEBE I DRUGIH)	191
PUŽ SILVESTAR	191
GODIŠNJA DOBA	192
KANU DJEVOJČICA	193
TRI LEPTIRICE	194
DUGINI KONJI	196
DJEČAK BUBNJAR	198
OKOSNICE PRIČE – UTRKA SAONICA I DRUGE IDEJE	201
13 NEDOSTATAK SAMOPOUZDANJA/OTPORNOSTI	203
KRILATI KONJ	203
PATULJCI I ZLATNE KRUNE	207
PRAŠĆIĆI I HIJENA	210
SJAJNA ZVIJEZDA	211
ZLATNI KONJIĆ	213
SVJETLO BUDUĆNOSTI	214
ARIADNINA NIT – PRIČE, RADIONICE I IGRE „LABIRINTA“	219

	OKOSNICA PRIČE – ČAROBNI OGRTAČ	223
14	SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE/SEKSUALNA OSVIJEŠTENOST	225
	JOGI I KOBRA	225
	GUSJENICA	228
	PRINCEZA I ZRCALO	229
	„OKOSNICE PRIČA“ – POTRGANE LUTKE, LAVOVI I KROKODILI	231
15	SRAMEŽLJIVOST/POVUČENOST/NISKO SAMOPOUZDANJE	233
	BIJELA TRATINČICA	233
	SRAMEŽLJIVI ROBOT	234
	USAMLJENI CRVENDAČ	236
	ZEČEVI KLAUNOVI	237
	POLARNI MEDVJEDIĆ	238
	OKOSNICE PRIČA – ČAROBNJACI, VILE, SIRENE I SIRENCI	239
16	PSOVANJE/VIKANJE/SMIJEŠAN GOVOR	241
	ZMIJA KOJA PJEVA I MEDVJED KOJI PLEŠE	241
	KUKI KUKABURA	243
	DJEČAK I BIJELA BISERNA ŠKOLJKA	245
	PTICA LIRAŠICA S GLASOM KAKADUA	246
	SAT KOJI JE VIKAO	247
	OKOSNICE PRIČA – MASKIRANI LJUDI, MAJMUNI, TORNADO, LAVOVI I PRINCEZE	248
17	VRŠENJE NUŽDE/MOKRENJE U KREKET	251
	RIBA POKRIVENA ŠKOLJKAMA	251
	STABLO GUMOVCA	252
	KROV KOJI PROKIŠNJAVA	255
	LAKU NOĆ, LIJEPO SPAVAJ, BOŽJI BLAGOSLOV	256
	LUTKA ZVANA DUGA	258
	OKOSNICE PRIČA - MASLAČAK, KUĆA KAKICA I MORSKI VRTOVI	259
18	TVRDOGLAVOST/NEDOSTATAK DRUŠTVENE OSJETLJIVOSTI	261
	MALI SIAFU I NJEGOV SJAJNI KAMENI BUBANJ	261
	KOPAČ KOJI UVIJEK KAŽE „NE“!	264
	PRIJATELJ NA FARMI	266
	TWIGA U MAGLI	267
	ČUVARICA JEZERA	270

DAR OD ŠKOLJKI.....	271
ZLATNA ZVIJEZDA.....	274
OKOSNICA PRIČE – KUĆA KOJOJ JE BILO SVEGA DOSTA!.....	279
BILJEŠKE.....	283
DODATAK 1.....	285
POPIS PRIČA.....	285
DODATAK 2.....	291

Posvećeno
Svoj djeci – u cijelom svijetu...

Zahvale

Hvala mojoj djeci za njihovu trajnu ljubav i podršku mojoj strasti prema pričama.

Hvala mom suprugu za dobrotu, podršku i ljubav, a posebno za njegov rad u Ololo Lodgeu, u Keniji... čime mi je pružio idealno sklonište za pisca: šator na rubu nacionalnog parka s pogledom na šumu akacija i padinu koja vrvi divljim životinjama!

Hvala Martinu Largeu i Matthewu Bartonu za predanost i iscrpan urednički posao, kao i za njihove iskrene i ohrabrujuće komentare.

Hvala kolegici spisateljici Annie Barratt za mnoge plodne diskusije o izazovima i radostima naše usamljene profesije.

Hvala mojoj prijateljici i kolegici Sandri Frain za razgovore pune entuzijazma i nadahnuća o pričama i pričanju priča.

Hvala dvadeset i dvoma učiteljima, roditeljima i terapeutima koji su odvojili vrijeme kako bi sa mnom podijelili svoje priče i njihove rezultate, a potom velikodušno pristali da njihove priče uvrstim u ovu knjigu.

Terapeutsko pričanje

Pohvale radu Susan Perrow

Poruka Susan Perrow je prekrasna i moćna u svojoj jednostavnosti. Ispričajte djeci priče i ona će slušati mudrost koja iz njih izvire. Koji nježniji i učinkovitiji način da dotaknemo “našu” djecu možemo mi kao roditelji i profesionalci tražiti? Ovo je temeljno poučavanje za roditelje i sve koji su odgovorni za odgoj i razvoj djece.

Christina Crawford, obrazovni psiholog, Irska

Terapeutska radionica bila je sjajna! Veliku radost mi je donijelo gledanje sjajnih i nasmijanih lica devedesetero sudionika na odlasku. Osjećali su se tako osnaženo! Ljepota vaših ideja o terapeutskom pričanju jest u tome što ih je tako jednostavno primijeniti, a tako su nevjerojatno učinkovite! Meni osobno otvorili ste nova vrata u vezi s djetetovom maštom. Terapeutsko pričanje dodat ćemo u naš nastavni program.

Bijal Shah, ravnateljica škole ‘My School – Montessori’, Nairobi, Kenija

Susanina terapeutska radionica oživotvorila je teoriju koju iznosi u svojoj knjizi. Njezine su priče tako prekrasno napisane, tako kreativne i dirljive. Drugog dana radionice mnogi sudionici podijelili su svoje priče napisane za točno određene situacije, što je bilo čudo koje je iznenadilo same pisce jer nisu ni pomišljali da su to sposobni učiniti. Tijekom cijele radionice Susan je s entuzijazmom pričala o prekrasnim rezultatima koje iscjeljenje kroz kreativno pričanje može donijeti i pomogla nam da povjerujemo u vlastitu sposobnost stvaranja priča! S knjigom kao priručnikom kojim se uvijek možemo poslužiti, život s našom djecom bit će zanimljiviji i više ćemo u njemu uživati.

Scarlet Cheng, učiteljica/roditelj, Peking, Kina

Dvije radionice prošlog vikenda bile su fantastične! Puno vam hvala za taj prekrasan, zabavan, zanimljiv, premda provokativan i nadahnjujući

vikend. Mislim da je sve prošlo tako dobro zbog vas i vaše otvorenosti, neosuđivanja i usredotočenosti. I, naravno, zato što su priče koje ste pričali jednostavno tako privlačne! Jako mi se sviđa to što radite s tim pričama – one su vrijedan alat kojim možemo dotaknuti dječje duše – kakav blagoslov! Voljela bih biti jednako spretna kao i vi u stvaranju priča. Ipak, nadahnuli ste me da to počnem uvijek bavati.

Monique Rutherford, dječji psihoterapeut i savjetnik za roditelje, Noosa, Queensland

Radionica terapijskog pričanja bila je vrlo nadahnjujuća, širokog spektra i od pomoći. Taj tečaj uistinu je unio nešto novo u život mnoge djece! Susan je izvrsna učiteljica... jasna, maštovita i poticajna.

Ursula Godber, učiteljica u osnovnoj školi, Irska

Samo vam ukratko želim reći koliko sam uživao u vašim predavanjima o pričama za djecu, ovdje u Coffs Harbouru. Bio sam jedini otac ondje i mislim da je to šteta, jer sam kao otac i pripovjedač puno naučio iz vaših spoznaja, savjeta i mudrosti. Hvala što ste odvojili vrijeme kako biste nam pomogli da budemo bolji roditelji.

Anthony Cogle, roditelj, Moonee Beach, Australija

Premda često izmišljam kratke priče i pjesmice za svoju djecu, bilo mi je prilično teško svaki put kad bih poželio smisliti priču za određeno problematično ponašanje ili situaciju u vezi s mojom djecom. Vaša jednostavna tehnika to mi je olakšala i unijela život i magiju u pisanje iscjeljujućih priča. Veselim se putovanju u stvaranje terapijskih priča. Još jednom vam hvala za vaš dar “iscjeljenja”.

Shalini Christodoulou, učiteljica/roditelj, Singapur

Želim vam iskreno zahvaliti što ste s nama podijelili svoj dar i iskustva - i pohvaliti način na koji ste nam omogućili da budemo uključeni te svi u sebi pronađemo pripovjedača i budemo jedni drugima podrška. Jutros se osjećam poput sočne šljive – živo, nadahnuto i pozitivno – te kao da sam na vrlo plodnom, snažnom stablu šljive na kojem dijelim životno putovanje s mnogim drugim šljivama. Osjećam jedinstvo univerzalne svijesti na posve nov način kroz vaše priče – simboli i

metafore koji nas sve povezuju tako su snažni i bezvremenski. Bog s vama i hvala vam.

Monique, socijalna radnica, Melbourne, Australija

Nedavno sam imala sreću prisustvovati jednoj radionici Susan Perrow o terapijskom pričanju u našoj lokalnoj školi. Susan ima talent, kako za osmišljavanje priča, tako i za pomoć drugima u pronalaženju njihova vlastitog pripovjedačkog glasa. Ona je izuzetan pripovjedač! Cijeli dan bio je obavijen “metaforom”. Odmah sam se zainteresirala. Susan je podijelila mnoge svoje osobne priče i uspjehe te dio svog putovanja, čime nas je sve očarala.

Susan nas je provela kroz proces nastajanja priče i njezinu strukturu, što nam je pomoglo da sami napišemo terapijske priče i postanemo pripovjedači. Mnogi iz naše skupine prvi su se put susreli s ovakvom idejom i bilo ih je prekrasno gledati kako napuštaju radionicu sa znatno većim samopouzdanjem i laka koraka, dok su stajali svoje nevidljive pripovjedačke šešire. Znam da je moj šešir bio jako ulašten!
Amber Greene, odgajateljica, spisateljica i roditelj, Novi Južni Wales, Australija

Andeo riječi

Pjesma iz Afrike koju je napisala dr. Claire Inala (kenijska liječnica i dramska spisateljica) – ‘*Healing with Words and Hands*’ (“*Iscjeljenje riječima i rukama*”, op. prev.) nakon što je sudjelovala u radionici terapijskog pričanja

Moja prijateljica pripovjedačica

Posebno je čarolijom obdarena

Iscjeljiteljica je blagoslovljena

Napukline rječju liječi svojom.

Između srca i glave i duše

Razdjeljenih u nama

Svete naše pronalazi snove

(ispunjava te prije tvoga spoznanja).

Prepreka niti jezik nije

Magičnoj čaroliji njenoj.

A ako dobro i pažljivo slušaš

Drevnu će ti mudrost dati da kušaš.

Ona nadu skuplja i veže

Vrpcama obojane pređe

Izražajnost njenih satkanih priča

Otklanja i najdublje beznađe.

Nježniji lijek pronaći se ne može

Koji olakšat će životne boli.

Hvalu dajte toj dragocjenoj

Majci, kćeri, prijateljici, ženi!

Predgovor

Terapeutsko pričanje

Dvadeset i prvo stoljeće vrijeme je velikih izazova i nesigurnosti. Što možemo ponuditi djeci i mladim ljudima da ih pripremimo za tako nesigurnu budućnost?

Teško je pratiti ritam promjena i lako nam se može dogoditi da nam se učini da živimo u ekspres-loncu. Od industrijske revolucije našim konceptom vremena – koji je nekoć bio utemeljen na prirodnim ciklusima – počela je dominirati zarada, čemu svjedoče izreke kao što su “vrijeme je novac” ili “kupiti vrijeme”.

U ovo, postmoderno vrijeme ovisnost o brzini ogleda se u brzjoj hrani, superbrzom internetu, instant-tekstualnim porukama preko mobilnih telefona, brzinskom čitanju i kulturi “tri brza koraka do duhovnog prosvjetljenja”. Kako bismo se mogli nositi s time, postoje lijekovi koji nam pomažu da se pokrenemo te lijekovi koji nas potom trebaju smiriti. Kao psiholog, odgajatelj i futurist, svjesna sam koliko je naša kultura prožeta kratkoročnim aktivnostima. Dok jure sa svojom djecom od jedne aktivnosti prema sljedećoj, kako bi djeca zadržala “natjecateljski” duh, pitam se koliko kvalitetnog vremena roditelji uistinu provode s djecom? Alarmanтно velik broj roditelja danas vjeruje da “nemaju vremena pričati djeci priče”. Čini se da su dobrostojeći roditelji nasjeli na marketinški mit da mogu kupiti sreću svoje djece najnovijim računalom i mobilnim telefonom i da gotove slike na ekranima mogu zamijeniti maštu i kreativni odgovor djeteta na svijet.

Ipak, djeci je najpotrebnije da sjednu svom roditelju u krilo ili na pod pored njihovih nogu i slušaju ga kako priča priče. Susan Perrow to zna i ova nas knjiga potiče da to shvatimo.

Djeca rođena u posljednjih deset do petnaest godina u bogatim

zemljama ne poznaju svijet bez svih mogućih komunikacijskih tehnologija. Čak i u Africi, kao što je Susan spoznala kroz istraživanje koje je ondje provedeno, televizija je preuzela bakinu ulogu pripovjedača u obitelji.

Sve je više dokaza da djeca koja su previše izložena računalima i drugim oblicima komunikacije preko ekrana gube vezu sa svijetom koji ih okružuje. Paradoksalno je to što sva ta “povezanost” ometa stvarnu interakciju s drugim ljudima i prirodnim okolišem. Sve više djece predškolske dobi usvaja jezik sa “zakašnjenjem”, što je vrlo vjerojatno povezano sa smanjenjem izravnih osobnih kontakata i kontakata s ljudskim glasom. To je tempirana bomba u obrazovanju koja bi mogla eksplodirati sljedećeg desetljeća.

Marshall McLuhan već je prije nekoliko desetljeća govorio da svaki tehnološki napredak otupljuje ljudske sposobnosti koje su se do tada razvile. Na primjer, to što se mladi sve više oslanjaju na komunikaciju elektroničkom poštom i tekstualnim porukama putem mobilnih telefona, dramatično je osiromašilo bogatstvo živih prijateljstava. Kao suprotnost tome, živi pripovjedač koji sjedi s djecom pruža bogatstvo nijansi glasa, intonacija, vizualnih kontakata, izraza lica, govora tijela, emocionalnih reakcija i topline duše.

Futurist i istraživač mira Elise Boulding govori o tome da što imamo jasniju sliku naših željenih budućnosti, veća je vjerojatnost da ćemo djelovati kako bismo ih i ostvarili. Što se dječja mašta više stimulira pričanjem priča i umjetnošću, to će djeca biti sposobnija zamisliti ono što žele za sebe i za svijet te kreativno djelovati kako bi to postigla.

Globalno, regionalno i lokalno postoji velika potreba za novim perspektivama. Mnogi doživljavaju trenutačne globalne probleme – onečišćenje okoliša, psihološke i socijalne, kao i političke – kao dokaz o slomu kulture i, zajedno s time, gubitka sigurnosti i komfora. Drugi, poput mene, također vide znakove blistavih proboja.

Druga knjiga Susan Perrow, *Terapeutsko pričanje*, jedan je od takvih znakova proboja koji nam daju nadu da uistinu možemo promijeniti neke od problema koje smo sami stvorili. Zbog previše rascjepkanog i pretjerano apstraktnog stila podučavanja koje je većina nas primila,

ono što “znamo” često nije povezano s našim srcem, te umanjuje našu hrabrost i zajedno s time našu sposobnost za kreativne promjene. Susan nam pokazuje da pričama možemo riješiti takve nedostatke. Priče imaju moć ponovno povezati ono što znamo u svojoj glavi s onime što osjećamo u srcu; one nas mogu nadahnuti, ohrabriti i osnažiti da poduzmemo ono što je potrebno kako bismo ovaj svijet učinili boljim mjestom za buduće generacije.

Priče mogu otvoriti i ponovno povezati djecu s njihovim srcem. To već samo po sebi ima terapijski učinak. Kroz obraćanje dječjim problemima kroz njihov stvarni sadržaj, Susanine terapijske priče idu i dalje od toga. Ova knjiga promijenit će život djece i istovremeno nadahnuti odrasle koji je čitaju na stvaranje i pričanje novih terapijskih priča.

Dr. Jennifer M. Gidley, suradnica u istraživanju,
Sveučilište RMIT, Melbourne. Predsjednica Svjetske federacije
futurističkih studija World Futures Studies Federation

Uvod

Priče znaju put

Prije mnogo godina jedan američki Indijanac pripovjedač koji se zvao Lebdeće Orlovo Pero posjetio je istočnu obalu Australije. Bila sam privilegirana što sam mogla prisustvovati njegovu pripovijedanju. Izrazio je dobrodošlicu publici govoreći: *Neki misle da je svijet sastavljen od atoma... ali ja mislim da je svijet sastavljen od priča.*

Još uvijek razmišljam o toj primjedbi... koja je bila jedan od nekoliko katalizatora koji su skrenuli moj životni put u pripovjedačku potragu. Ta potraga, taj put, ta strast za pričanjem priča, krivudala je kroz mnoge razine i mnoge priče – osobne priče, obiteljske priče, priče društvenih zajednica, moje osobno pisanje i priče iz mnogih kultura, prošlih i sadašnjih. Poput izvora priča za cijeli svijet, to je beskonačno – ne mogu ni zamisliti gdje će završiti. Znam samo da najdublje zadovoljstvo pronalazim povezujući se s drugima kroz priče.

U mojoj prvoj knjizi terapijskih priča, *Bajke i priče za laku noć – terapijske priče za djecu (Ostvarenje, 2010.)* govorim o toj strasti kroz iskustva koja sam proživjela kao učiteljica i kao roditelj, potom opisujem okvir za pisanje terapijskih priča, za čime slijedi 80 priča za izazove u ponašanju i različite situacije. Ta knjiga pronašla je svoj put u različite dijelove svijeta i prevedena je na nekoliko jezika. Otvorila je nove prostore za moj rad i povela me (i dalje me vodi!) do organiziranja radionica u mnogim zemljama, od Kine do Afrike, od Europe do Amerike i diljem moje suncem opaljene domovine, Australije.

Druga knjiga, *Iscjeljujuće priče II - 101 terapijska priča za djecu*, sadrži ideje za priče iz tih radionica (koje sam razvila u dovršene priče), priče koje su napisali polaznici radionica (učitelji, terapeuti i

roditelji diljem svijeta) te još nekoliko priča iz moje vlastite zbirke.

Ova knjiga ima dva osnovna cilja: pomoći vam u procesu stvaranja vaših vlastitih *terapeutskih* priča i pokazati vam mnoge primjere dovršenih priča koje imaju potencijal za rješavanje izazovnih situacija i, općenito, odgoj i izgradnju karaktera. Prvi dio, Pisanje terapeutskih priča, pruža motivacijske zamisli i naputke za stvaranje vlastitih priča za izazove u ponašanju, pružajući okvir “metafore, putovanja i rješenja” i nove ideje za pisanje terapeutskih priča... praktični rad! Drugi dio nudi primjere plodova takvog rada: 101 terapeutska priča za promjenu različitih izazova u ponašanju i različitih izazovnih situacija s djecom.

Kategorije za terapeutske priče

Stotinu i jedna priča podijeljena je u različite kategorije ponašanja za lakše snalaženje – kako biste s njima izravno radili, prilagodili ih ili koristili kao modele za stvaranje vaših vlastitih priča. Svakoj priči prethode kratke bilješke, uključujući dobni vodič i prijedloge za korištenje. Kao i u prvoj zbirci, kategorije mogu pokriti mnoge oblike uobičajeno identificiranog izazova u ponašanju, od ljutnje/agresije, kroz neiskrenost, tvrdoglavost i sramežljivost/plahost do zadirkivanja i zlostavljanja. Te kategorije također uključuju neke nove teme koje smo identificirali na mnogim radionicama diljem svijeta, kao što su tjeskoba/nesigurnost, nemir, netolerancija, nedostatak samopouzdanja/prilagodljivosti, smiješan/neprimjeren govor i poteškoće vezane uz vršenje nužde/mokrenje u krevet.

Terapeutske, a ne moralizatorske priče

U odnosu prema onome što smatramo izazovima u ponašanju bitno je s maštom ući u djetetovo vlastito iskustvo, umjesto da mu izvana namećemo moralni kod u vidu priča koje upozoravaju – tj. djeluju kroz strah od posljedica. *Terapeutski* pristup daje djetetu poticaj za promjenu ponašanja iznutra kroz razvoj metaforičkih slika koje postaju njegove – puno trajniji i učinkovitiji pristup od pukog

tjeranja na prilagodbu vanjskim standardima. Terapeutske priče stoje na suprotnom kraju ljestvice od nametanja normi. One su nježne, prijateljski se obraćaju djeci, poštuju djetetovo iskustvo i afirmiraju njegovu želju i kapacitet za rast na sve moguće skrivene i začuđujuće načine.

Nikada neće postojati popis priča za svaku situaciju. Stotinu i jedna priča možda zvuči kao iscrpna zbirka, ali to je samo vrh sante leda terapeutskih priča. Ponašanje se iskazuje u odnosima i u kontekstu. Teško se može mijenjati u izolaciji. Svako dijete postoji i razvija se unutar zamršene mreže odnosa i okoline – obitelji, škole, zajednice i svijeta. Upravo ste vi, praktični čitatelji, oni koji su u izravnom dodiru s odnosima, kontekstom i individualnim karakteristikama djece kojima ste roditelji, savjetnici i učitelji; i stoga ste upravo vi u najboljoj poziciji da stvarate priče za specifične potrebe. Prvi dio, Pisanje terapeutskih priča, stoga ima cilj motivirati vas da sami postanete stvaratelj priča. Imaginativni proces stvaranja priče za točno određeno dijete ili skupinu suptilno komunicira s djetetom o kojem se radi. Na nekoj razini djeca će osjetiti afirmaciju kroz vašu brigu i trud.

U pisanju vlastitih priča pozitivna početna točka jest nadati se da vaša terapeutska priča može jednostavno pomoći u određenoj situaciji... a koliki je dobitak ako to uistinu uspije! Naučila sam da bi osoba koja stvara terapeutske priče uvijek trebala raditi s takvom namjerom “da pomogne”, a povremeno će doći blagoslov kada takva priča uistinu iscijeli. Iako je ovo priča o pričama koje iscjeljuju, vjerujem da je važno u srcu pisca uvijek držati tu namjeru pomoći u blizini i biti oprezan u pogledu prevelikih očekivanja ili inzistiranja. Nije vjerojatno da će se problem u ponašanju odmah popraviti, a pričanje priča samo je jedan od mogućih terapeutskih pristupa i strategija.

Priče se ne mogu smatrati magičnim tabletama koje će iscijeliti ili popraviti sve probleme. Za iscrpno rješavanje šire slike potrebno je proučiti složenu tapiseriju discipline. Priče imaju potencijal da budu svjetlom ispunjene niti u toj tapiseriji, ali niti koje ih podupiru su svjestan i konzistentan pristup u brizi o djetetu.

Dobni raspon za priče

Stotinu i jedna priča uglavnom je prikladna za dob od tri do deset godina. Međutim, valja naglasiti da priče ne treba stisnuti u jednu dobnu kutiju. Ponekad priča napisana za dijete može djelovati tako da promijeni odraslu osobu. Ponekad odrasli koji pohađaju moje radionice imaju snažnu potrebu napisati priču za njihovu vlastitu situaciju, sadašnju i/ili prošlu. U ovoj knjizi pronaći ćete takve primjere, kao i ideje za korištenje terapijskih priča s tinejdžerima i odraslima. Moj okvir i tehnike za pisanje priča mogu se koristiti za uistinu sve dobne skupine.

Priče za globalne situacije i situacije u društvenim zajednicama

Kao što je slučaj s izazovima u ponašanju kod kuće i u školi, *Terapeutsko pričanje* također uključuje neke izazove na globalnoj i nacionalnoj razini, kao i na razini društvenih zajednica.

Rad s pisanjem terapijskih priča odveo me tijekom godina u mnoge zemlje i, dok putujem, susrećem sve više zahtjeva za terapijskim pričama koje se specifično odnose na “globalne krize”. Moja prva reakcija na takve zahtjeve bila je: “Kako priče u tome mogu pomoći? Svjetske krize su prevelike za priču!” Potom, nakon što sam 2011. godine provela dva tjedna slušajući o groznom potresu na Novom Zelandu, za kojim je slijedio tsunami u Japanu, osjetila sam poticaj da ipak pokušam! U to sam vrijeme putovala Kinom bez svog pouzdanog prijenosnog računala i zato sam otvorila pravu bilježnicu, uzela pravu olovku i počela pisati, slijedeći svoj okvir “metafore, putovanja i rješenja”. Kad sam dobila jasnu sliku rješenja (*snaga u brizi, snaga u zajedništvu*), metafore su se same posložile i rođena je *Divovska sjena* (str. 83).

Neke od priča za nacionalne situacije su *Dugini konji* (str. 196), priča protiv diskriminacije napisana za djecu u novoj Južnoafričkoj Republici, i *Ruža i trn* (str. 86), priča za djecu u Norveškoj.

Primjer priče za korištenje u društvenim zajednicama je *Svjetluca*

rijeka (str. 88). Napisana je nakon razornih poplava rijeke Brisbane kako bi pružila djeci u Brisbaneu nadu pomažući im da shvate cikluse uništenja i obnove. Druga priča je *Mravi i oluja* (str. 87), priča za djecu u mjestu Chengdu u Kini nakon što su preživjeli potres. Još jedna priča je *Čuvarica jezera* (str. 270), napisana za ohrabrenje zajednici da se uključi u zaštitu svetog domorodačkog mjesta blizu Byron Baya, u Australiji.

Čini se da nema granica u tome gdje i kako priča može pomoći – svagdje i na svakom mjestu – priče znaju put!

Priče znaju put

U ožujku 2011. godine posjetila sam Peking kako bih ondje vodila radionice i upoznala kineskog urednika koji je radio na prijevodu moje prve knjige. U kineskoj inačici naslov je promijenjen u *Priče znaju put*. Bila sam radosna kad sam to čula jer to uistinu odražava bit mog rada sa stvaranjem terapijskih priča.

U Pekingu sam imala privilegiju upoznati tao majstora i nekoliko tao studenata koji su me upoznali sa životnom svijesti i razumijevanjem za koje se čini da se u velikoj mjeri podudaraju s imaginativnim radom na pričama. Tao put stvara uvjete za to da “pustimo da se stvari same događaju” (na prirodan način), dok mnogi zapadnjaci pokušavaju stvoriti uvjete da “prisile stvari da se dogode”. Ovaj tao način pokazuje dubok uvid u način postojanja koji je ponizan, prirodan i jednostavan.

Tao intuicija “prirodnog puta” i “prirodne jednostavnosti” iscjeliteljski je temelj za kreiranje priča za djecu. Tao ide dalje od onoga što se može izraziti riječima – rekli su mi da se mora iskusiti iz prve ruke. Međutim, u pokušaju da se izrazi riječima, čini se da ga najbolje opisuje to da objedinjuje osjećaje i misli. To je također prisutno u mom osobnom iskustvu s pisanjem priča... korištenje misli na način koji mi pomaže da “osjetim” dobru priču, umjesto da je razumski planiram. Taj intuitivni proces je obično gotovo nemoguće opisati – mogu samo reći (gorljivim budućim autorima priča) da će ga moći razumjeti kad ga iskuse.

Šetnja u prirodi, boravak u prirodi obično mi je najbolji način da

“osjetim” ili “čujem” novu priču. Majka Priroda silno mi pomaže u tome – nudi mi prirodan put u pisanje priča. Bušmani u Africi (koja je moj drugi dom, uz Australiju) također povezuju priče s prirodom i osjećajima. Oni definiraju priču kao da je... *poput vjetra – dolazi iz daljine i mi je osjećamo.*¹

Livo i Rietz, u knjizi *Storytelling: Process and Practice (Pričanje priča: proces i praksa, op. prev.)* definiraju priču kao *drevni, vjerojatno prirodni poredak uma.*² Čini se da je taj opis izravno povezan s taoističkim razumijevanjem “prirodnog puta”, te nam nedvojbeno daje uvid u važnost priča u našem svijetu, kao i u to koliko je važno da naša djeca slušaju priče – u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti!

Priče osjećaju put, priče znaju put, priče mogu pronaći put. Priče mogu pronaći put izravno u vašu dušu, baš kao što voda pronalazi put kroz procijep u zidu, gdje ga ništa drugo ne može pronaći! I, baš poput vode, priče osvježavaju i vitalne su za zdrav rast i razvoj.

Mnoge priče zajedno čine “zdenac” u koji životni putnici mogu zaroniti i nastaviti svoje putovanje, s novom snagom i osvježeni...

... putnici iz Australije ...

... putnici iz Afrike ...

... putnici iz Kine ...

... putnici s istoka i putnici sa zapada ...

... putnici sa sjevera i putnici s juga ...

Nadam se da će putnici koji čitaju ovu knjigu dobiti novu snagu i biti osvježeni kad zarone u zdenac priča i da će ove priče pronaći put u njihovu nutrinu kao živi i kreativni izvori – nikada statični, već uvijek u protoku. Također se nadam da će biti potaknuti da sami stvaraju vlastite “priče koje znaju put”.

Susan Perrow

www.healingthroughstories.com

DIO A

PISANJE TERAPEUTSKIH PRIČA

1

Konstruktivski model za pisanje priča

Zadaća je ovog dijela knjige opisati konstruktivski model stvaranja priča koji je pomogao meni i mnogim sudionicima radionica za pisanje iscjeljujućih priča za djecu. To je u glavnim crtama opisano u mojoj prethodnoj knjizi, ali ovdje to ponovno pokazujem na temelju novih opažanja i iskustava u prethodnih pet godina.

Namjera mi je pružiti smjernice za sastavljanje priča, ali ne u obliku „savršene formule“ – priče su žive i ne vole da ih stavljamo u kutije i kategoriziramo. Prilikom pisanja priča i na radionicama uvijek iznova sastavljam, a potom kršim sve formule ili pravila!

Ako postoji ikakva čvrsta smjernica, onda je to ona koja potiče „intuiciju i igru“. Za to se potrebno opustiti i igrati – što je našim izrazito kritičnim umovima odraslih osoba teško učiniti. Osobi koja piše priče potrebna je otvorenost, vjera i smirenost, kako bi dopustila „da se stvari same događaju“ (na prirodan način), umjesto da se jako trudi „prisiliti događaje“. Kao spisateljica priča pokušavam „osjetiti“ dobru priču umjesto da je svjesno planiram.

Iako je jako teško opisati takav intuitivni proces – vjerojatno jednako teško kao opisati vodu – prvo poglavlje ovog dijela knjige skroman je pokušaj da tom procesu dam određenu formu i pomognem čitateljima da je iskuse.

Drugo poglavlje ovog dijela, „Kako da priča poteče“, pruža neke ideje i vježbe koje će vam pomoći da oslobodite svoju kreativnost i zaigrano pristupite pisanju priča.

Za oba poglavlja ovog dijela koristim svoju prethodnu knjigu kao temeljni vodič – u knjizi *Bajke i priče za laku noć – terapeutske priče za djecu* ima detalja koje ovdje nisam ponavljala - primjerice u poglavljima „Priča i ponašanje“, „Različite priče za različitu dob“, „Istinitost i moralnost“ i čitavom dijelu (pet poglavlja) o „Umijeću

pripovijedanja“. Preporučujem korištenje te knjige zajedno s *Iscjeljujuće priče II - 101 terapeutska priča za djecu*.

Što je to terapeutska priča?

Sve su priče potencijalno iscjeljujuće ili terapeutske. Ako priča izaziva smijeh ili plač – ili oboje! – smijeh i suze mogu biti iscjeljujući. Narodne priče i bajke zahvaljujući svojim univerzalnim temama i rješenjima – imaju iscjeliteljske sposobnosti. One mogu ponuditi nadu i hrabrost za suočavanje sa životnim izazovima povoljno utječući na našu sposobnost za promjenu i razvoj.

David Suzuki, svjetski poznati stručnjak za zaštitu okoliša, navodi da priče mogu pomoći „iscjeljenju“ zemlje uspostavljanjem duhovne veze s „mjestom“. Ako jednostavna priča o prirodi, primjerice, može pomoći da djeca uspostave vezu s obližnjom plažom, rijekom ili šumom, ona će s odrastanjem postati svjesnija da ih je potrebno zaštititi i brinuti se za njih. Priče mogu pomoći razvoju i jačanju holističkog odnosa s okolišem.

Samo iskustvo slušanja priča, bez obzira na njihov sadržaj, može biti „iscjeljujuće“. Redovito pričanje priča može razviti i ojačati dječju koncentraciju te aktivirati njihovu maštu. To može imati iscjeljujući učinak na djecu današnjice koja provode previše vremena pasivno, gledajući televizijske programe ili filmove. Priča zahtijeva i stimulira maštovito kreiranje unutarnjih slika, dok današnji mediji prikazuju fiksirane, unaprijed kreirane slike koje gledatelj prihvaća bez korištenja vlastite kreativnosti.

Pored ovih općenitih iscjeljujućih potencijala priča, određene priče mogu djelovati na ponašanje u određenim situacijama ili ga promijeniti. Za potrebe ove knjige takve priče opisat ćemo kao „terapeutske“.

Ako je naša definicija iscjeljenja *obnoviti zdravlje, uspostaviti ravnotežu, postati čvrsti ili cjeloviti*, terapeutske priče mogu se opisati kao *priče koje vraćaju ravnotežu i cjelovitost ponašanju ili situaciji koja je izvan ravnoteže*.

Terapeutsko pričanje je nježan i lagan, a ipak učinkovit način za

rješavanje problematičnih situacija s djecom. Oblik priče pruža medij za iscjeljenje koji omogućava djeci da započnu maštovito putovanje, umjesto da slušaju lekcije ili izravne upute za ponašanje. Identificirajući se s glavnim likom ili likovima, dijete je osnaženo dok nadvladava prepreke i dolazi do rješenja.

Priče su poput prirodnih ili homeopatskih lijekova – i, baš poput prirodnih lijekova, one izvlače djetetovu latentnu snagu ili kapacitete kako bi ispravili neravnotežu. Ponekad, upravo kao što je to slučaj s prihvaćanjem prirodnih lijekova, postoji borba za prihvaćanje pričanja priča: zdrav razum nam govori da bismo ih trebali prihvatiti raširenih ruku, ali komercijalni i znanstveni svijet tome se snažno protivi. Slično tome, materijalistički način razmišljanja teško prihvaća činjenicu da se problem može na bolji način riješiti uz pomoć neprocjenjive, skrivene sile mašte nego da ga se pokušava izravno ukloniti.

Na sreću, to se polako mijenja. Od pradavnih vremena pričanje priča bilo je snažan obrazovni i *iscjeliteljski* alat te danas postoji uzbudljiv trend ponovnog buđenja ovog drevnog oblika umjetnosti. Mala, ali sve brojnija skupina ljudi koji promišljaju i istražuju obrazovanje, kao i učitelja i odgajatelja, danas potpuno priznaje ekspresivne, maštovite načine razmišljanja i spoznaje, pomažući tako oživljavanje umjetnosti pričanja priča i njezina korištenja u terapeutske svrhe.

Moja nada i vizija jest da učitelji i roditelji počnu ponovno upotrebljavati snagu priče i mašte u svojim ulogama mentora i odgajatelja, ohrabrujući djecu da koriste svoje potencijale pomoću medija koji ona vole i na koji najbolje reagiraju – mašte. U konačnici, taj kapacitet jest ono što povezuje čitave zajednice i omogućuje stvaranje kvalitetnih odnosa među ljudima, jer nas osposobljava da osjećamo tuđa iskustva.

Tkanje okvira

Moj konstrukcijski model za pisanje terapeutske (iscjeljujuće) priče funkcionira s trodijelnim okvirom „metafore“, „putovanja“ i „rješenja“. To nam pomaže da ih identificiramo i govorimo o njima odvojeno, iako su zamršeno satkani u kreiranju dovršene priče.

Predloženi okvir samo je jedan od mogućih pristupa. Neke priče

iz ove knjige nisu pisane na temelju takvog okvira (ili bilo kojeg drugog), već su slijedile vlastite intuitivne putove... stoga vas molim da to ne smatrate jedinim mogućim načinom pisanja priča. To se nudi kao početna točka u stvaranju priča te vam također može pomoći u dekonstrukciji već postojećih priča i korištenju njihovih elemenata za stvaranje novih priča. Želim vas ohrabriti na takve dekonstrukcijske vježbe na nekim od vaših omiljenih narodnih priča ili bajki – to vam može dati jasniju sliku o njihovu unutrašnjem ustrojstvu i kompoziciji.

Prvo morate znati što želite postići pišući terapijsku priču. Priča osmišljena kako bi iscijelila problematično ponašanje ne uključuje mijenjanje „lošeg“ ponašanja u „dobro“ ili pretvaranje „zločeste“ djece u „dobru“. Umjesto toga, ona pokušava ponovno doseći cjelovitost ili ravnotežu u djetetovu vlastitom iskustvu. Također je bitno razumjeti da je svako dječje ponašanje, kao i svako ljudsko ponašanje, kontekstualno i relacijsko. Bilo koji oblik ponašanja rijetko se može rješavati izolirano (vidi: *Bajke i priče za laku noć - terapijske priče za djecu* za dublju analizu, poglavlje „Što je ponašanje“). U radu s dječjim izazovima u ponašanju pričanje priča samo je jedan od mogućih pristupa i strategija – jedna nit u cijelom tkanju.

Pri pisanju iscjeljujuće priče pomaže nam ako pažljivo odaberemo terapijske metafore i osmislimo putovanje ili potragu koji odgovaraju potrebama situacije i dobi djeteta ili djece. Svrha priče nipošto ne smije biti moraliziranje ili nametanje osjećaja krivnje – to se mora jako naglasiti! Cilj je jednostavno odraziti ono što se događa i kroz „metafore“ i „putovanje“ u priči ponuditi načine koji mogu utjecati na ponašanje i vrlo polako ga početi mijenjati, pružiti realistična rješenja. Ako je proces suviše orijentiran prema cilju, ne samo da postaje pretjerano intelektualan nego je istovremeno i manje učinkovit. Ponašanje često živi duboko u nama kao navika, a to je moguće promijeniti samo tako da omogućimo uvidima i maštovitim slikama da utonu u dubine volje i, ondje nevidene, izazivaju svoje misteriozno preobražavajuće učinke.

Iscjeljujuća bi priča trebala, što je više moguće, dopustiti slušatelju ili slušateljici da sami dođu do zaključaka – na taj način je „moći

priče“ ostavljeno da sama proizvodi magiju. Kao što predlaže Ben Okri, ostaviti priču da sama djeluje „u tišini, nevidljivo“:

*Lako je zaboraviti koliko su priče misteriozne i moćne. One djeluju u tišini, nevidljivo. One rade sa svom unutarnjom tvari uma i jastva. One postaju dio vas dok vas mijenjaju.*³

Pozitivna rješenja

Rješenje u terapeutskoj priči je obnova harmonije ili ravnoteže u situaciji ili ponašanju koje je bilo destruktivno ili izvan ravnoteže. Premda se rješenje nalazi na kraju priče, obično je dobro o njemu promisliti prije nego o drugim elementima. Ako rješenje nije jasno, teško je znati čemu težimo pomoću metafora i putovanja. Zato sam odlučila najprije govoriti o tom aspektu okvira!

Važno je da rješenje nudi afirmaciju, umjesto da izaziva osjećaj krivnje. Na primjer, u priči *Slonova surla* (str. 79) udaranje je neuravnoteženo i neprihvatljivo ponašanje za Tembovu braću i sestre. Oni ga se pokušavaju kloniti dok on udara i lupa po cijele dane jer ne mogu znati što bi on mogao učiniti svojom snažnom surlom. Tada Tembo padne niz sklisko kamenje. Ondje mu udaranje i lupanje nimalo ne pomaže i on se nađe u bezizlaznoj situaciji, u vodi na dnu litice, daleko od obitelji. Uz pomoć stare bake slonice i „užeta“ napravljenog od slonovskih surli i repova Tembo je konačno spašen. Priča kroz metafore prepreka i pomoći (vidi str. 79) nudi jednostavno transformacijsko putovanje od točke „korištenja snage za nanošenje povrede“ do „korištenja snage za pružanje pomoći“. Sloniću se ne nameće osjećaj krivnje zbog njegova ponašanja. Umjesto toga, putovanje prirodno vodi do pozitivnog rješenja u kojem su obnovljene ravnoteža i harmonija. Kao suprotnost tome, inače izvrsna priča Rudyarda Kiplinga o slonovoj surli u knjizi *Just So Stories* (Priče za malu djecu, op. prev.) na kraju samo ponovno uspostavlja ravnotežu tako da slončić koji je prije trpio povrede sada ima snage povređivati druge i zato se ta priča ne može smatrati terapeutskom u pravom smislu te riječi.

U priči *Vučić* (str. 181) majka ne uspijeva potaknuti mladog vuka

da se pridruži ostatku čopora i nauči kako funkcionira klan vukova. Ali, naravno, nezainteresiranost mladog vuka nije uravnoteženo ponašanje. Možete li zamisliti mladog vuka koji samo sjedi u snijegu, poklopi uši šapama i čvrsto zatvori oči? Kroz putovanje u kojem je zarobljen u lovčevoj stupici neuravnoteženost njegovih doživljaja je dovedena do ekstrema, a zatim razriješena kad je vuk spašen i oslobođen kako bi ponovno mogao trčati s ostatkom čopora. Kakvo olakšanje za Vučića i kakvo olakšanje za slušatelja!

Čini se da su za različite oblike ponašanja i različite situacije potrebni različiti pristupi. Neki su prilično izravni – na primjer, u priči o djetetu koje neprestano koristi proste riječi ili “ružne riječi” očigledno je rješenje da se psovanje zamijeni konstruktivnijim korištenjem “glasa”. U priči *Zmija koja pjeva i medvjed koji pleše* (str. 241) zmija na kraju koristi svoj glas da bi pjevala prekrasne pjesme.

Složeniji pristup prikazan je u priči *Dugini konji*, priči protiv diskriminacije za djecu u Južnoafričkoj Republici (str. 196). Priča vodi slušatelja kroz sukobe uzrokovane netolerancijom i ponosom. Maleni sivi oblaci uzrokovani sukobima polako pokrivaju nebo, počinje kiša i zemlja je poplavljena. Tražeći sklonište, konji se okupljaju u pećini visoko u planinama. Na kraju oni daju svoje grive duginih boja kako bi se satkala krila za zlatnog konja koji će poletjeti preko neba i vratiti sunčevu svjetlost. Transformirajuće rješenje ovdje je da se promijeni netrpeljivost u prihvaćanje ili toleranciju osobnim izborom, umjesto izvanjske kazne ili prisile.

Manje očigledno rješenje nalazi se u priči za dijete čiji su roditelji rastavljeni. O tome je potrebno pažljivo promisliti – priča ne bi trebala pružiti više nade od stvarnog života, tj. ne bi smjela upućivati na to da će roditelji ponovno biti zajedno! Za planiranje rješenja potrebno je određeno propitivanje. Komuniciraju li roditelji i provode li vrijeme s djetetom? Je li jedan roditelj potpuno nestao iz obiteljskog života? Možda je također moguće da i roditelji čuju poruku u priči i promijene svoje ponašanje – možda nauče biti dosljedni i stavljati djetetove potrebe ispred svega. Možda se u priči može raditi o mami i tati ribama koji žive uz dva jezerca ili u dva odvojena zaljeva. Dijete se može kretati od jednog do drugog jezerca ili zaljeva preko morskih

trava ili koraljnih prolaza. Možda morske trave šapatom pjevaju posebnu pjesmu? Roditelj može koristiti tu pjesmu dok vozi dijete da provede vrijeme s drugim roditeljem. To može smanjiti tjeskobu koja se često pojavljuje u takvim trenucima “primopredaje”. Priča također može uključivati metaforu snažne sunčane svjetlosti koja prodire kroz vodu i daje svjetlo svakom jezercu u drugo vrijeme. Nije prikladno da su jezercu u neposrednoj blizini (možda su roditelji udaljeni jedno od drugoga, fizički i/ili emocionalno). Mogli bi biti na različitim stranama širokog grebena ili bi se među njima mogli nalaziti kameni grebeni ili plaže (ili široki pojasevi oceana!). Razrada takvih putovanja i rješenja može djelovati poput melema na roditelje i terapeute/učitelje, kao i na dijete.

Kako bi priča pomogla djetetu koje ima prijatelja ili člana obitelji koji je nasmrtno bolestan (ili je već umro), nije prikladno osmisliti priče u kojima bolesni ozdravljaju i dalje sretno žive. Osoba koja stvara priču ima odgovornost da obuhvati širu sliku, u kojoj rješenje odvodi slušatelja na mjesto koje je više od ovog zemaljskog ili različito od njega. Roditelji koji pišu za svoju djecu vjerojatno će priče temeljiti na vlastitim religioznim i/ili filozofskim uvjerenjima. Učitelji ili terapeuti koji pišu priče moraju uzeti u obzir takva obiteljska uvjerenja. Priče *Leptir* (str. 116), *Djedov plašt od svjetlosti* (str. 115), *Grlica duginih boja* (str. 119) i *Vuga i trešnjino stablo* (str. 114) pružaju četiri različita primjera.

Bez obzira na to koliko je jednostavno ili složeno putovanje u priči, bitno je da kraj ili rješenje budu sretni i ispunjeni nadom. Dobro koje nadvladava zlo mudra je i duboka tema u narodnim pričama i bajkama, kao i u terapeutskim pričama i djeca u cijelom svijetu trebaju čuti takvu poruku nade. „Stvarne” priče s nesretnim svršetkom potrebno je uvoditi vrlo polako. Starija djeca, u završnim razredima osnovne škole ili u srednjoj školi, koja proučavaju živote slavnih osoba, spremna su se upoznati s grubom stvarnošću ranih istraživača koji su umirali od gladi ili s ratnim pričama punim tuge i očaja. Starija djeca mogu se nositi s tužnim ili tragičnim svršecima. Ali, pri odabiru nemojte zaboraviti da je i starijoj djeci, tinejdžerima, kao i odraslima, povremeno potrebno zadovoljstvo i ispunjenje “sretnih svršetaka”. To

je posebno potrebno u terapijskom radu, i to što češće!

Primjeri pozitivnih rješenja

<i>Priča</i>	<i>Oblik ponašanja / situacija izvan ravnoteže</i>	<i>Rješenje – natrag do</i>
Divovska sjena (str. 83)	Dominiraju pohlepa i moć	Snaga u brizi, snaga u zajedništvu
Mravi i oluja (str. 87)	Tjeskoba djece nakon potresa koji je srušio njihov vrtić i neke domove	Sigurnost da će ih odgajatelji i roditelji zaštititi
Udaraljke (str. 61)	Bučno ponašanje	Kontrola buke; i ritmovi s bukom
Ne baš savršena kuća (str. 97)	Težnja savršenstvu; tjeskoba ako sve nije savršeno	Opuštenije shvaćanje da sve ne može uvijek biti savršeno i da je to uredu
Obitelj vombata (str. 129)	Dijete od tri i pol godine koje i dalje želi sisati, a majka je iscrpljena i ne želi više dojeti te također želi da se dijete više poveže s ocem	Dijete gubi zanimanje za sisanje; postaje neovisnije i uživa u novim pustolovinama sa svojim ocem
Igralište u moru (str. 134)	Nespretna i kaotična igra	Pažljivija i konstruktivnija igra
Obitelj puževa (str. 163)	Tjeskoba zbog napuštanja obiteljskog doma	Zadovoljan s dva doma; uzbuđen zbog putovanja između dva doma
Patuljci i zlatne krune (str. 207)	Strah, nedostatak samopouzdanja i izdržljivosti	Snaga i hrabrost
Vučić (str. 181)	Neprestano prigovaranje, vječito nezadovoljan	Postaje zainteresiran i motiviran